

DANKBAARHEID ALS DEUGD

OVER RECHTEN EN Plichten VAN KINDEREN

Nieuwjaarstoespraak 2015

Toon Geluk, bestuurder SPO De Liemers

ONNOZELE KINDEREN

Het is december 2014. Terwijl wij de sinterklaasspullen op zolder opbergen en de kerstbomen optuigen, vallen Pakistaanse Talibanstrijders in het noorden van Pakistan een door het leger gerunde school aan. Daarbij zijn zeker 141 mensen omgekomen, onder wie meer dan honderd kinderen. Ook zijn er meer dan honderd gewonden gevallen. Na ruim zes uur zijn alle aanvallers door veiligheidstroepen gedood.¹

In april 2014 ontvoerde Boko Haram honderden meisjes. Leider Abubakar Shekau uitte het dreigement deze meisjes te verkopen. *'Ik heb jullie meisjes ontvoerd'*, zei Shekau over de op 15 april verdwenen tieners. *'Bij Allah, ik zal ze op de markt verkopen. Ze zijn slavinnen en ik zal hen verkopen omdat ik daarvoor een markt heb'*. De Boko Haram-leider verklaarde echter ook dat de scholieren *'onze slavinnen zullen blijven'*.²

Het verhaal gaat dat in 1989 in Timisoara (Roemenië) 45 kinderen bij het verlaten van een poppentheater door leden van de Securitate werden doodgeschoten. Dat gebeurde uitgerekend op 28 december 1989, de Dag der Onnozele Kinderen.³

In het *Kunsthistorisches Museum* in Wenen hangt een schilderij van Pieter Bruegel de Oude (1525–1569) over de Kindermoord te Bethlehem.

Het verbeeldt de kindermoord die plaatsvond in Bethlehem rond het jaar nul. Herodes had de Drie Koningen op bezoek gehad met de boodschap dat de Koning der Joden geboren was in Bethlehem.

¹ <http://www.nu.nl/buitenland/3954260/zeker-141-doden-bij-aanval-taliban-school-in-pakistan.html>

² <http://www.volkskrant.nl/leven/leider-boko-haram-ik-verkoop-ontvoerde-meisjes-op-de-markt~a3649143/>

³ <http://www.digibron.nl/search/detail/012e9217b54ac98111224feb/securitate-de-schrik-van-roemenie>

Herodes had last van paranoia: hij liet al eerder zijn vrouw en zijn eigen zoons ombrengen omdat hij bang was van de troon gestoten te worden. Dat was de reden voor zijn opdracht alle kinderen van nul tot twee jaar oud te laten doden. Misschien heeft hij inspiratie opgedaan in de historie: het was de Faraon van Egypte die om dezelfde reden pasgeboren jongetjes liet doden. Denk maar aan het verhaal van Mozes.

Het was de macht van een dictator tegen de onmacht van kleine kinderen. Deze moord wordt elk jaar herdacht op 28 december, de Dag der Onnozele Kinderen. 'Onnozel' is het oudhollandse woord voor 'onschuldig'.

Deze vreselijke gebeurtenissen geven aan dat kinderen vaak slachtoffer zijn van een machtsstrijd tussen ontspoorde volwassenen. Politieke ambities worden over de ruggen van onnozele kinderen waar gemaakt. Deze voorbeelden – en helaas zijn er nog vele aan toe te voegen – maken de noodzaak duidelijk dat kinderen beschermd moeten worden.

Wie in zulke omstandigheden verkeert ziet waarschijnlijk geen redenen om dankbaar te zijn. Of ligt dat genuanceerder? En je zou verwachten dat kinderen in West-Europa heel dankbare kinderen zijn. Is dat ook zo?

RECHTEN VAN HET KIND

In formele zin worden alle kinderen in de wereld beschermd. Op 20 november 1989 nam de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties het Verdrag inzake de rechten van het kind aan. Landen zouden vanaf die dag alles eraan doen om kinderrechten te beschermen en te waarborgen. In het Verdrag voor de Rechten van het Kind staan 54 artikelen die onder te verdelen zijn in verzorging, bescherming en informatie. Daarbij kun je denken aan het recht op onderwijs, een veilige plek om te spelen en bescherming van kinderen tegen de gevolgen van oorlog.

Als dit realiteit is, zullen kinderen wel dankbaar zijn. Toch? De alom bekende piramide van Maslow geeft namelijk aan dat je tot zelfontplooiing komt als je voldoende eten, drinken en slaap hebt. Wie

onvoldoende eten heeft, zich niet veilig en beschermd weet, geen liefde ervaart ... zal niet tot zelfontplooiing komen. Dat verklaart ook het gebrek aan welvaart en welzijn in grote delen van de wereld. Er heerst onveiligheid, gebrek aan voedsel, gebrek aan recht.

Kijkend naar de piramide van Maslow zou je veronderstellen dat alle kinderen in Nederland wel heel gelukkig moeten zijn. En dus ook heel dankbaar. Want ondanks het gegeven dat ook in Nederland gesproken wordt over armoede is die – gerelateerd aan bovenstaande verhalen – betrekkelijk. Voor het gros van de kinderen in Nederland is de basis op orde. En zijn de rechten van kinderen gegarandeerd.

Deze redenering verklaart in ieder geval dat de Nederlandse kinderen tot de gelukkigste ter wereld behoren. Zij waren in 2013 nummer 1, maar Macedonische kinderen zijn nu gelukkiger. De top 5 van 2014:

Macedonië, Nederland, Armenië, Groenland, IJsland. ⁴ Het hangt dus duidelijk niet af van materiële welvaart: Macedonië en Armenië behoren niet tot de Top 10 welvarendste landen in de wereld.

MOEILIK GEDRAG

Vanuit deze invalshoek zou je – nogmaals! - verwachten dat onze gelukkige kinderen het op onze scholen goed doen, dat zij (en hun ouders) dankbaar zijn voor alle inspanningen die verricht worden om hun levenslessen te leren. Ik constateer echter het omgekeerde: het is steeds lastiger om kinderen bij de les te houden. Het lijkt erop dat het ons niet lukt kinderen gemotiveerd te houden. En wij intensiveren onze inspanningen om ons onderwijs moderner te maken, flitsender, aantrekkelijker, afwisselender, digitaler.

Het was hoogleraar Micha de Winter die tien jaar geleden zich al verbaasde over het enorme leukheidsgehalte van ons onderwijsaanbod. Wat hem betrof kon dat best wat minder; kinderen moeten zich immers ook leren inspannen om hun doelen te behalen ...

⁴ http://www.childrensociety.org.uk/sites/default/files/publications/the_good_childhood_report_2014_-_final.pdf

Op meerdere van onze scholen hebben we te maken met brutaliteit, moeilijk gedrag, zeg maar gerust onbeschoft gedrag. Er is in toenemende mate geen natuurlijk ontzag meer voor de leerkracht of de directeur. Geen wonder wanneer ouders negatief kritisch over de school praten waar hun kinderen bij zijn. Sterker nog: waar ouders verhaal komen halen als hun kind een berisping heeft gekregen. De leerkracht moet maar eens uitleggen waarom er is opgetreden, want het is toch echt anders gegaan en 'mijn kind liegt nooit'.

DANKBAARHEID

Dankbaarheid bestaat echter bij de gratie van het tekort: als je honger hebt gekend ben je dankbaar voor een aangeboden maaltijd. De zomer waarderen we positief omdat we ook de winter meemaken. Licht bestaat bij de gratie van duisternis.

Dankbaarheid is een deugd die je van jongst af aan moet worden aangeleerd en vooral: voorgedaan!

© 2014 ACT on Virtues - www.hetdeugdenspiel.nl

DANKBAARHEID

- Ik sta stil bij wat ik heb
- Ik ben blij met wat ik leer
- Ik bekijk iets van de zonnige kant
- Ik geniet van kleine dingen
- Ik waardeer anderen
- Ik voel me tevreden
- Ik ben blij met gewone dingen

Mijn dank is groot!

© 2014 ACT on Virtues - www.hetdeugdenspiel.nl

Wanneer ouders dankbaar zijn voor het leven, voor hun kinderen, voor de school van hun kinderen, is de kans groot dat ook kinderen zich dankbaar gaan gedragen. (Misschien niet zo extreem als in het kader linksboven ⁵, maar toch ...)

In Dagblad Trouw van zaterdag 27 december 2014 staat het verhaal van Ammar Fakkas Albeed, 16 jaar. Met zijn ouders gevlucht uit Syrië via een lange omweg door Egypte en nu met een verblijfsvergunning in Nederland gevestigd. Ik citeer: *'Hier ben ik op een andere planeet terechtgekomen. Nederland is rustig en veilig, de mensen respecteren elkaar en hebben ons verwelkomd. Mijn leven is nu totaal veranderd. Ik ga op de fiets naar school. Ik zit in een speciale klas met uitsluitend buitenlanders en vluchtelingen. Het eerste jaar krijgen we alleen Nederlandse taal en wiskunde. De eerste twee weken verstond ik niets, nu gaat het beter, al maak ik nog veel fouten. Ik mis mijn land en mijn vrienden heel erg, ik kan niet meer terug'.*

'Toch ben ik optimistisch. Nachtmerries heb ik niet meer. Ik slaap veel beter en droom 's nachts mijn toekomstdroom: dat ik school afmaak, naar de universiteit ga en succesvol word als IT-programmeur. Ik hoop daarmee later iets terug te kunnen doen voor Nederland dat ons zo geholpen heeft.' ⁶ Over dankbaarheid gesproken!

⁵ <http://www.hetdeugdenspel.nl/index.php/133/dankbaarheid>

⁶ Dagblad Trouw, 27 december 2014

Veel ouders denken dat zij, wanneer ze hun kinderen voorzien van veel luxe, hun kinderen gelukkig maken. *'Ik wil vechten voor mijn kinderen. Nieuwe kleren, goede auto, balletlessen, voetballen en wat er allemaal nog bij komt. Ik ben in armoede opgegroeid maar zij moeten alles krijgen waar ik van gedroomd heb. Zij moeten gelukkig worden'*, zegt moeder Natasja volgens schrijfster Naima El Bezaz.⁷

COLLECTIEF BELANG

Deze uitgangspunten gecombineerd met de idee van een persoonlijk recht op maximaal geluk, op optimale begeleiding in het onderwijs, op zorg op maat, leiden tot een ik-gerichte cultuur. En daar wordt niemand gelukkig van!

Micha de Winter: *'Het groeiende individualisme in Nederland is van grote invloed op onze manier van opvoeden en onderwijzen. We kiezen ons eigen levenspad en laten de groep waartoe we behoren niet langer ons pad bepalen. Ons hele denken en handelen is hiervan doordrongen. Maar opvoeden heeft een collectief belang en dat zijn we vergeten.'*⁸

Het individualisme versus het collectief belang. Daar zit mijns inziens een negatieve trend, een knelpunt. Dankbaarheid is niet de resultante van heel veel individualisme en persoonlijke aandacht. Dat leidt alleen maar tot egoïsme en egocentrisme. Dankbaarheid verhoudt zich tot de ander; de ouders, de opvoeders, de kinderen in de klas, de club, de vereniging.

Onze kinderen zijn niet de individuele prinsjes en prinsesjes die altijd voorrang moeten krijgen als er om aandacht wordt gevraagd. Kinderen zijn geen volwassenen in miniformaat. Onze kinderen hebben rechten, zeker (zie de rechten van het kind), maar ze hebben ook plichten. Onder andere wordt in het kinderrechtenartikel over het onderwijs opgemerkt: *De handhaving van de discipline op school moet de menselijke waardigheid en kinderrechten respecteren.*⁹ En, voeg ik er voor Nederland aan toe: *de waardigheid en rechten van leerkrachten.* Kinderen hebben de plicht hun opvoeders te respecteren bijvoorbeeld.

BELANG VAN HET KIND

Het is niet in het belang van kinderen als opvoeders te toegeeflijk zijn. Het is juist in het belang van kinderen als ze ergens voor moeten knokken; het is in het belang van kinderen als ze geduld leren, op hun beurt leren wachten, zich leren aanpassen, hebben geleerd beleefd te zijn. De school gaat altijd in gesprek, staat open voor reflectie en feedback, maar de school stelt grenzen, dwingt respect af, blijft staan ondanks de druk van ouders. In het belang van het kind!

Hier ligt een forse uitdaging voor komend jaar: hoe communiceren we op een zodanige wijze met ouders, dat zij zich realiseren dat zij weliswaar partners zijn, maar dat onderwijs een geheel eigen domein is, waar de professional het uiteindelijk voor het zeggen heeft. Dat zij zich bewust worden van het feit, dat hun kind het meest geholpen is wanneer zij (ouders) zich scharen achter de leerkracht, achter de school. Dat zij accepteren dat niet altijd alles precies volgens hun draaiboek wordt uitgevoerd en dat hun kinderen moeten leren met verschillen om te gaan, met tegenslagen en tegenspoed. Dat hun kinderen daar van groeien. *Survival of the fittest*: niet het extreem assertieve en zelfbewuste kind, maar wie zich goed kan *aanpassen* overleeft!

⁷ Naima El Bezaz, *Vinexvrouwen*. Pag 182. Querido, Amsterdam.

⁸ <http://hetkind.org/2013/12/24/micha-de-winter-als-je-kinderen-opvoedt-ben-je-per-definitie-idealistisch/>

⁹ <http://www.kinderrechten.nl/images/13/194.pdf>

DANKBAARHEID ALS DEUGD

Uit onderzoek blijkt dat niet geluk leidt tot dankbaarheid, maar een dankbare houding leidt tot een geluksgevoel. Gers Pardoel maakte een lied voor zijn vader toen zijn moeder aan kanker overleden was: 'Dankbaarheid'¹⁰.

Mijn vader en mijn moeder zijn niet allebei in leven.
Maar dankzij hun heb ik nu mijn eigen mening.
Bedankt pa, ik ben je dankbaar dat je ons op wilde voeden,
samen met me moeder.
Ik ben gelukkig als ik jou gelukkig zie,
en gelukkig ben jij ook gelukkig als je mij weer eens ziet.
We waren een gezin en werden uit elkaar getrokken,
door de ziekte van ma waardoor ze is vertrokken.

"Nadat mijn moeder was overleden aan kanker, verliep het best stroef tussen mij en mijn vader. Ze was mijn basis, ze was er altijd met thee en koekjes en binnen 9 maanden overleed ze!", vertelt Gers Pardoel.

"Er waren best wel wat woordenwisselingen met mijn vader, maar later besepte ik pas hoe heftig de tijd was voor hem. Ik was nog maar 17 jaar en hij moest mij en mijn broer alleen opvoeden. Daarvoor ben ik hem ontzettend dankbaar. Toen hij een hartaanval kreeg werd dat gevoel versterkt. Ik dacht: ik moet nu een nummer voor hem schrijven voordat het te laat is. Toen mijn vader het nummer hoorde, was hij tot tranen toe geroerd."

'Bedankt pa, ik ben je dankbaar dat je ons op wilde voeden, samen met me moeder'.

Dankbaarheid als reactie op gemis ('*gemis leert waarderen*'). Dankbaarheid voor het leven dat zo kwetsbaar is; we hebben het recent binnen de stichting zelf nog ervaren.

Kun je je voornemen gelukkig te zijn? Ik denk het niet!

Kun je je voornemen dankbaar te zijn? Ik denk het wel. Het zijn niet de omstandigheden die je leven bepalen, maar de manier waarop je er mee omgaat. Want: *It's not happiness that brings us gratitude, it's gratitude that brings us happiness!*

Een heel dankbaar 2015 toegewenst!

Zevenaar, januari 2015, Toon Geluk.

¹⁰ https://www.youtube.com/watch?annotation_id=annotation_2689705983&feature=iv&src_vid=g-F_0fP0dVU&v=sI1p9HWXnPo